

KURCZ ÁDÁM ISTVÁN

Holicser, aki már nem (csak) teknősbéka

Gion Nándor forgatókönyve elé;
az író drámai műveinek (Életműkiadás/6.)
készülő kötetéről is

Ötvenöt éve indult el az egyik legjelentősebb délvidéki író, Gion Nándor (1941, Szenttamás – 2002, Szeged) szépirói pályája az újvidéki Symposion folyóiratban 1964-ben megjelent első ismert szépirodalmi publikációival. Gion több műve még életében kanonizálódott, amit a számos irodalmi díj mellett a művekből készült fordítások, színpadi, rádiós és televíziós adaptációk, illetve az általános és középiskolai tananyagba való bekerülés bizonyít a leginkább. A vajdasági közoktatásban már évtizedek óta jelen vannak a Gion-művek, az utóbbi években pedig a hazai középiskolai irodalomtan-könyvekben is teljes fejezettel szerepel a Gion-életmű. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 12.-es szöveggyűjteményében például az összes szerző közül Gion Nándortól van a legtöbb prózai szöveg.

Gion pályája kezdetén filmkritikákat is írt, pályája derekán pedig színházigazgató, majd rádiós főszerkesztő is volt. A hangzó-látszó (színpadi-rádiós-televíziós) műfajok ezen okokból is mindig közel álltak hozzá: nem kevésbé biztos kézzel művelte a drámát, mint a prózát; ezt elkészült filmjeinek, rádiójátékainak és színdarabjainak sikere is bizonyítja. Életművében a két műnem (epika és dráma) találkozásáról elmondható, hogy regényei is gyakran drámaiak, szerkesztésükben a filmes vágásokra emlékeztetnek, emiatt magával ragadóan izgalmasak.

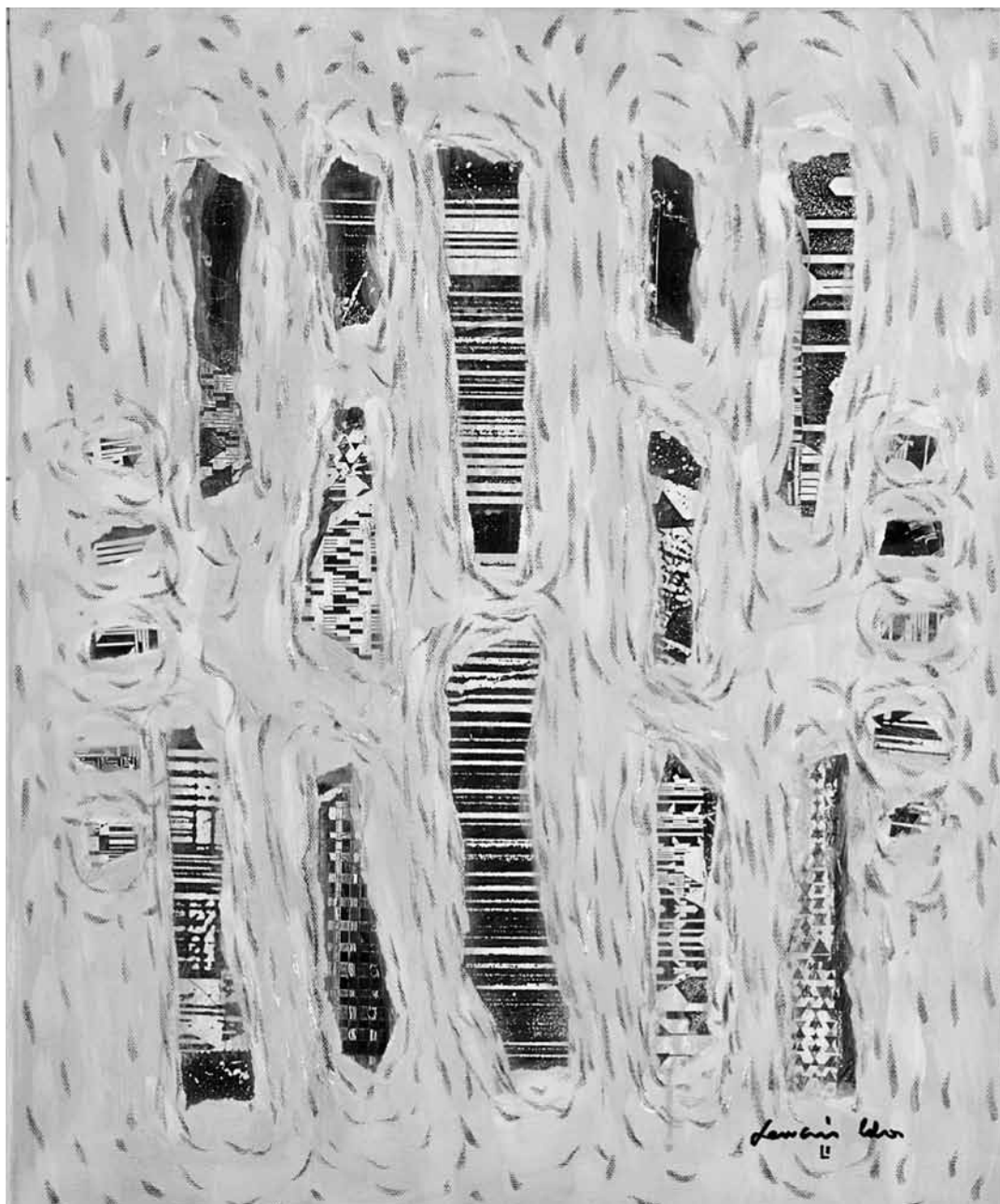
Gion Nándor drámai művei az író egész életét és pályáját, sőt a 20. század elejétől a 2000-es évek elejéig a közép-európai történelem ívét is bejárják: a történetek az 1900-as évek eleji bácskai falusi környezetből indulnak – és az ezredforduló budapesti „multikultijába” érkeznek meg. Közben pedig végigkísérik az első háború előtti békeidőket, a háborút, az utódállamokban rekedt magyarság sorsának alakulását, a második világháború alatti revíziót, a front és a mögötte történtek borzalmait, a kiépülő, majd meggyengülő szocializmust, az elvándorlást, a rendszerváltás korát és a kapitalizmus elérkezését, illetve ezek számos vonatkozását és fontos állomását. Az olvasva is nagyon izgalmas drámák többek között a hétköznapok belső autonómiájának megtartásáért vívott küzdelmeket, Jugoszlávia felbomlását, illetve a határok megnyitását, majd ezzel összefüggésben a nagyvárosi alvilág működését is tematizálják. Ám a fent említett folyamatok és események sosem válnak a drámák fő témájává, „csupán” nagyon fontos hátterek maradnak, amelyek előtérben mint természetes, de nem könnyű közegben az egyetlen erkölcsös lény – aki ráadásul a Kárpát-medencében, gyakran kisebbségben élő magyar ember – mindig az élet fontos kérdéseivel néz szembe, így sokszor identitás- és értékválasztás előtt áll.

Az író korai halála miatt a legtöbb drámai mű kéz- vagy gépiratban maradt: jelentős részük sem folyóiratban, sem kötetben nem jelent meg, többjük hangszalagra, illetve filmvásznonra sem kerülhetett – ahogy például az itt közreadott tévéjáték-forgatókönyv sem; ám az elkészült és valaha adásban volt rádiós felvételek, filmek is csak igen nehezen hozzáférhetők. A Noran Kiadó ugyan 2007-ben megkezdte, majd a Noran Libro folytatta a Gion-művek összkiadását, de a sorozat hét éve, 2012-ben úgy maradt félbe, hogy a kiadó nem is tervezte a folytatást, pedig az öt kötet egyáltalán nem tartalmaz drámai műveket, így az érdeklődők továbbra sem tudnak hozzáférni az életműnek ehhez a jelentős, értékes és izgalmas részéhez.

A drámai művek kötetben való megjelentetését a Napkút Kiadó vállalta fel, és még ebben az évben tervezi is megvalósítani. Az életműkiadás hatodik kötetében tervezetten – azaz a hozzáférhetőségi és a kötetterjedelmi keretek figyelembevételével – a következő írások kapnának helyet: *Szurkolók mind jóbarátok*, *Krisztus katonái a görbe utcából*, *Nem akármilyen utazás*, *Holicser*, *A vád (Sára Sándorral)*, *Főleg a barna hajúak abortálnak*, *Jéghegyek fölött*, *Postarablók*, *Latroknak is játszott I–III. rész*, *Isidor*, *Fülek és fejek*, *Ott zöldebb volt az erdő*, *A késdobáló*, *Virágos Katona*, *Keressünk egy jobb hajót*.

Az itt közreadott darab stílusával, humorával, iróniájával méltón reprezentálja Gion drámairodalmát. A minden bizonnyal 1972 és 1993 között írott forgatókönyvek Gion legtöbb drámai művéhez hasonlóan van tematikai előzménye az életműben: a *C. O. Holicser, a teknősbéka* című novella, amely az újvidéki Új Symposion folyóirat 84. számában jelent meg 1972-ben. A novellával szemben a *Holicser* címmel közreadott (a hagyatékban – OSZK Kézirattár, Fond 583. – cím nélküli kéz- és gépiratban fennmaradt) forgatókönyv „hősei” között már nem szerepel a novellában még címadó teknősbéka, ez indokolta a dráma címének megválasztását. A forgatókönyvben ráadásul – nemcsak az előzménynovellával, hanem szinte az egész életművel szemben – senki nem magyar nemzetiségű, a nevek legalábbis markánsan szláv hangzásúak. Sőt – szintén párját ritkító módon – a mű gépirata a hagyatékban szerbhorvát fordításban is megvan. Ezek a momentumok a szituáció, a problematika – amelyekről talán „szpojlerezés” nélkül elmondható, hogy a félelem kialakulása, működése körül forognak – egyetemes érvényét erősíthetik.

A forgatókönyv szövegét dr. Nagy Géza Gehringer Éva segítségével gépiratból rögzítette. Az ő munkáját és Gion Eszternek a mű közreadásához való hozzájárulását ezúton is köszöni e sorok írója.

LENCSEÉS IDA, Áramlás VI., 2012